

1. ETTEVÕTLUSÕPETUS - ÜLDOSA

1.1 Valdkonnapädevus

Ettevõtlusõpetus annab ülevaate ettevõtte toimimisest ja ettevõtluse tähtsusest ühiskonnas, aitab paremini mõista inimtegevuse ja keskkonna vastastikuseid seoseid ning ressursside nappust. Ettevõtlusõpetus kujundab õpilastes ettevõtluspädevust enesejuhtimise, sotsiaalsete olukordade lahendamise, loova mõtlemise ja ettevõtluskeskkonnas tegutsemise kaudu. Samuti arusaamist, et vastutus ühiskonna jätkusuutliku arengu tagamiseks on nii üksikisikul kui ka ettevõtetel, kelle otsused peavad lähtuma loodus- ja elukeskkonna säästmise vajadusest.

Ettevõtlusõpetuse üldine eesmärk on toetada õppijate ettevõtlikkuse arengut ja nende jätkuvat toimetulekut töös, sh ettevõtluses, ja igapäevaelus. Sellest lähtuvalt on ettevõtlusõppel täita kaks ülesannet:

- toetada loovate ning ettevõtlike inimeste arengut ühiskonnas;
- kujundada õppijate ettevõtlusalaseid hoiakuid ning arendada süsteemselt ettevõtlusalaseid teadmisi ja oskusi.

Põhikooli riiklikust õppekavast lähtuvalt on ettevõtlusõppe kaudu võimalik toetada õpilaste üldpädevuste arengut. Tulenevalt ettevõtlusõppe eesmärkidest on aineprogrammi kaudu võimalik spetsialiseeruda ettevõtlikkuspädevuse järjepidevale ning süstemaatilisele arendamisele. Ettevõtlikkuse arengut toetatakse ettevõtlikkuspädevuse ja õppekava läbiva teema „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus” raames.

- **Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus** – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
- **Ettevõtlikkuspädevus** – suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid

võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärged, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske; rakendada finantskirjaoskust.

1.2 Ainetundide jaotus

Pirita Majandusgümnaasiumi I-III kooliastmetes rakendame kooli majanduse õppesuunale ja põhiväärtustele (ettevõtlikkus, loovus, usaldusväärsus) tuginevat õppekava.

I kooliastmes toimub ettevõtlusõpetus lõimituna ainetundides. II ja III kooliastmes õpitakse valikainena ettevõtlusõpetust, mille kaudu antakse õpilasele arusaamine ühiskonnas ja majanduses toimuvatest protsessidest. II – III kooliastmes toimub ettevõtlusõpetus eraldi tunnina 1 kord nädalas.

VALIKAINED lisatundide mahust									
	I kooliaste			II kooliaste			III kooliaste		
ettevõtlusõpetus				1	1	1	1	1	

1.3 Üldpädevused

Õpilastes kujundatavad üldpädevused ja PMG põhimõtted üldpädevuste kujundamisel, mida jälgivad ja suunavad õpetajad õppeainete kaudu, tunni- ja koolivälises tegevuses ning kooli ja kodu koostöös, on järgmised:

- **kultuuri- ja väärtuspädevus** – suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt; hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid;

I kooliastmes õpitakse väärtustama inimeste erinevusi (toimuvad rühmatööd, erinevate olukordade lahendamine), rõhku pannakse sellele, et õpilased mõistaksid ümbritsevat ja pidevalt muutuvat maailma. Õppe ja kasvatusena kujundatakse meie kultuuriruumis üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, toetatakse uudishimu uue ja erineva suhtes ning positiivset suhtumist sellesse.

II kooliastmes õpitakse väärtustama teiste loomingut, jälgides autorikaitse reegleid, keskkonda läbi prügi sorteerimise ja säästliku tarbimise põhimõtete järgimise.

III kooliastmes võimaldatakse õpilastel analüüsida ja hinnata erinevaid üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi nagu ausus, õiglus, sotsiaalne vastutus jne. Õpilased saavad praktiliste kogemuste kaudu mõista, kuidas need väärtused mõjutavad ettevõtlustegevust ning ühiskonna toimimist tervikuna. Samuti õpitakse hindama koostöö tähtsust nii isiklikul kui ka ühiskondlikul tasandil.

- **sotsiaalne ja kodanikupädevus** – suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut ja Eesti riiklikku iseseisvust; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvaste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel;

I kooliastmes arendatakse suhtlemist ja meeskonnatööd, sh tööjaotust ning vastutamist, teistega arvestamist ning planeerimist. Õppimise kaudu saadakse koostöö ja ühiste otsuste tegemise kogemusi (ühisürituste korraldamine, maailmakoristuspäeval osalemine).

II kooliastmes arendatakse eneseteostust läbi erinevate planeerimisülesannete (ürituse ja klassireisi planeerimine) ja kodanikupädevust läbi arusaamise üksikisiku panusest ühiskonnale.

III kooliastmes rakendatakse erinevaid koostööprojekte, kus õpilased peavad suhtlema, koostööd tegema ja teistega arvestama erinevates situatsioonides. See aitab neil arendada suhtlemis- ja koostööoskusi ning õppida aktsepteerima teiste inimeste erinevusi ja väärtushinnanguid.

- **enesemääratluspädevus** – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme;

I kooliastmes on rõhk iseenda tundmaõppimisel, heade kommete omandamisel ja sellise klassikollektiivi kujundamisel, kus peetakse oluliseks õiglust, ausust, hoolivust, sallivust, inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ning demokraatlikku osalemist ja rahvuslikkust. Toimuvad rollimängud, arutelud ja õpetaja selgitused, mille vältel õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima.

II kooliastmes analüüsib õpilane oma nõrku ja tugevaid külgi, arutleb enda võimaliku tuleviku elukutse teemal ning tutvustab ühte ametit. Samuti koostab tuleviku CV. Õpilasel on võimalus arendada erinevaid oskusi nagu meeskonnatöö, suhtlemine, probleemide lahendamine, kriitiline mõtlemine, algatusvõime ja loovus.

III kooliastmes saavad õpilased analüüsida enda isiklikku arengut, mis võimaldab neil paremini mõista oma võimeid ja arenguvajadusi. Õpilastel on võimalus arendada erinevaid oskusi nagu juhtimine, suhtlemine, meeskonnatöö ja probleemide lahendamine. Õpilased õpivad mõistma oma käitumist erinevates olukordades ning analüüsima, kuidas nende tegevus mõjutab meeskonna tulemuslikkust. Lisaks õpitakse analüüsima suhtlusolukordi, tuvastama probleeme ja leidma konstruktiivseid lahendusi suhtlemisprobleemidele. Lisaks on õpilastel võimalus omandada praktilisi kogemusi ettevõtlusmaailmas ning saada tagasisidet oma tegevuse kohta reaalses olukordades.

- **õpipädevus** – suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varem õpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi;

I kooliastmes arutletakse ametite, elukutsete ja õppimisvõimaluste teemadel. Õpitakse looma seoseid majanduse ja igapäevaelu vahel. Tunde külastavad erinevate ametite esindajad, kes tutvustavad õpilastele oma elukutset.

II kooliastmes hangib õpilane infot ametite kohta ning võrdleb toodete hindu erinevates kauplustes. Rakendatakse praktilisi tegevusi rühmatöös.

III kooliastmes saavad õpilased praktiliste tegevuste kaudu rakendada omandatud teadmisi ja oskusi reaalsetes olukordades. Tundides rakendatakse paaris- ja rühmatöid, mis võimaldavad õppida koos teistega, seeläbi jagatakse enda teadmisi ja kogemusi teistega.

- **suhtluspädevus** – suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi;

I kooliastmes arendatakse oma mõtete ja otsuste väljendamise ning valikute põhjendamise oskust. Erinevate rollimängude või rühmatööde tegemisel on oluline viisakas suhtlemine ja kaaslastega arvestamine.

II kooliastmes arutleme erinevatel majandusega seotud teemadel. Õpilased tutvustavad klassikaaslastele oma ideid tulevikutoodete kohta. Grupitööde puhul pööratakse rõhku omavahelisele suhtlusele.

III kooliastmes on olulisel kohal meeskonnatöö ja sotsiaalsete oskuste arendamine. Erinevate õpiülesannete kaudu toetatakse õpilastevahelist koostööd läbi algatamise ja suhtlemise. Rühmatööde kaudu toimub kaaslaste tundmaõppimine ning koostöök oluliste ülesannete, rollide ja eesmärkide kokkuleppimine (sh õpiülesannete täitmine eesmärkide saavutamiseks). Seeläbi on õpilastel võimalus analüüsida oma suhtlemisoskusi ning saada tagasisidet suhtlemise tõhususe kohta. See aitab neil teadvustada oma tugevusi ja arenguvajadusi.

- **matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus** – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt;

I kooliastmes saavad õpilased teadmised ressursside planeerimisest; tutvustatakse arvandmete esitlemist ja tõlgendamist (graafikud, tabelid, diagrammid) ning räägitakse säästlikust tarbimisest ja keskkonnaprobleemide märkamisest. Õpitakse lugu pidama asjadest ning räägitakse esemete väärtustamisest. Lahendatakse erinevaid ülesandeid, mis on seotud rahaga (rühmatööna klassiõhtu eelarve koostamine, raha säästmine, kulutuste planeerimine).

II kooliastmes omandavad õpilased oskuse arvutada intressi, laenu tagasimakset ja kuumaksu, netopalka ning üksikisiku tööjõumakse.

III kooliastmes omandavad õpilased raamatupidamise põhitõed, mille käigus õpitakse koostama ettevõtte pearaamatut, tootmisaruannet, müügiaruannet, kasumiaruannet, palgalehte, bilansi ning aktsia- ja likvideerimisaruannet. Samuti õpitakse arvutama toote oma- ja müügihinda.

ettevõtlikkuspädevus – suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärged, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja

vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske; rakendada finantskirjaoskust;

I kooliastmes arendatakse planeerimisoskust, püstitatakse probleeme ja leitakse loovaid lahendusi, õpitakse rahatarkust, osaletakse koolis toimuvatel laatadel (valmistatakse ning müüakse oma tooteid), kunstioksjonil ja ettevõtlusnädalal.

II kooliastmes on olulisel kohal mini-minifirma tegevuse kaudu ettevõtlikkuse, koostöö ja planeerimisoskuse arendamine.

III kooliastmes on olulisel kohal finantskirjaoskuse arendamine (sh rahatarkuse õpetamine), mille kaudu õpitakse, kuidas erinevad majanduselus osalejad (riik, ettevõtted ning majapidamised/tarbijad) saavad saavutada enda jaoks suurimat kasulikkust mingite piirangute raames (eelarve koostamine, erinevate majandusalaste situatsioonide analüüs). Ettevõtlusõppe käigus omandavad õpilased raamatupidamise põhitõed (ettevõtte pearaamat, tootmisaruanne, müügiaruanne, kasum, palgaleht, bilanss, aktsia- ja likvideerimisaruanne, toote oma- ja müügihinna kujunemine). Õppetegevuse käigus julgustatakse õpilasi võtma mõõdukaid riske, mis seostuvad ettevõtluskeskkonna analüüsiga, mis toetuvad üldkasutatavatele mudelitele. Praktilise tegevuse käigus viivad õpilased grupitööna ellu ühe äriidee.

Digipädevus – suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvus ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

Lähtuvalt PMG põhikooli õppekava üldosast kujundame digipädevust järgmistes tegevustes:

- **Info ja andmekirjaoskus**
 - Andmete, info ja digisisu otsing, sirvimine ja filtreerimine;
 - andmete, info ja digisisu hindamine;
 - andmete, info ja digisisu haldamine;
- **Suhtlus ja koostöö digikeskkonnas**
 - Suhtlemine digitehnoloogia abil;
 - andmete, info ja digisisu jagamine;
 - kodanikuaktiivsus digikeskkonnas;
 - koostöö digikeskkonnas;
 - viisakas käitumine digikeskkonnas;
 - digitaalse identiteedi haldamine;
- **Digisisu loomine**
 - Digisisu arendus;
 - digisisu kohandamine;
 - autoriõigus ja litsentsid;
- **Digiturvalisus**
 - Digiseadmete kaitse;
 - isikuandmete ja privaatsuse kaitse;
 - tervise ja heaolu kaitse;
 - keskkonnakaitse;

- **Probleemilahendus**
 - Tehniliste tõrgete lahendamine;
 - digitehnoloogiate valik;
 - uuendused digilahenduste abil;
 - digipädevuse hindamine ja arendamine.

1.4 Läbivad teemad

Kooli õppekava rakendamine toimub kiiresti muutuva ühiskonna tingimustes, mistõttu peavad rakendustegevused kujundama õpilastel valmisoleku muutustega toimetulekuks. Oluline roll on läbivate teemade käsitlemisel, kus ainealaste oskuste kõrval tuleb soodustada ja mitmekesistada õpilase pädevusi laiemalt. Läbivate teemade käsitlemine toetab õpilaste teadlikkust ja arusaamist olulistest ja aktuaalsetes valdkondades muutuvast maailmas ja võimaldab hakkamasaamist rahvusvahelistumisega. Läbivate teemade käsitlemisel hakkab õpilane mõistma maailma globaalsemalt, õpib toimetulekut haridus- ja tööturul, märkab ühiskonnas riske ja õpib neid maandama, saab hakkama internetikeskkonna kiire arenguga, peab oluliseks oma tervist ja teeb õigeid valikuid jätkusuutlikkust arvestades jms.

Läbivate teemadega kujundatakse õpilastele laiem pädevuste ring, mis puudutavad õpilase isiksuse ja sotsiaalse arenguga seotud eluvaldkondi, mida ükski õppeaine eraldi ei käsitle. Nendest lähtuvalt tuuakse aineõppesse sobivad teemakäsitlelused, näited ja meetodid. Koos viiakse läbi aineteüleseid, klassidevahelisi, ülekoolilisi ja maakondlikke sündmuseid, samuti korraldatakse huviringide tegevust.

Õpetuses ja kasvatuses käsitletavat läbivad teemad nende põhimõtted on

- **elukestev õpe ja karjääri kujundamine** – elukestev õpe ja karjääri kujundamine – taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid.

I kooliastmes aidatakse mänguliste tegevuste abil õpilasel kujundada ning õppida tundma ennast ja lähiümbruse töömaailma, tuginedes õpilase kogemustele igapäevaelust. Õpilasele tutvustatakse erinevaid tegevusalasid ja ameteid, nende olulisust ning omavahelisi seoseid.

II kooliastmes tutvustatakse õpilastele erinevaid elukutseid ja töid ning nende seost inimeste individuaalsete eelduste ja huvidega.

III kooliastmes saavad õpilased uurida erinevaid karjäärivõimalusi, analüüsida oma huvisid, oskusi ja eesmärke ning seada endale sobivaid eesmärke ja plaane (karjääriplaani koostamine). Reaalsete kogemuste kaudu on võimalus arendada erinevaid oskusi ja teadmisi ning mõista ettevõtluskeskkonnas (sh tööelus) toimuvat (minifirma loomine, tutvumine erinevate ettevõtete esindajatega).

- **keskkond ja jätkusuutlik areng** – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

I kooliastmes pööratakse tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele ning tegutsemisviisidele, mille abil on keskkonnaprobleeme võimalik ära hoida ja lahendada.

II kooliastmes pööratakse tähelepanu koduümbruse ja Eesti keskkonnaprobleemide käsitlemisele. Arendatakse tahet osaleda keskkonnaprobleemide ärahoidmises ja lahendamises ning kujundatakse keskkonnaalast otsustamisoskust. Arendatakse säästvat suhtumist ümbritsevasse ja elukeskkonna väärtustamist, õpitakse teadvustama end tarbijana ning toimima keskkonda hoidvalt.

III kooliastmes tutvustatakse õpilastele jätkusuutliku ettevõtluse kontseptsiooni, mis hõlmab nii keskkondlikke kui ka sotsiaalseid aspekte (sh majanduslikku tasuvust). Seeläbi õpitakse analüüsima, millist mõju avaldab ettevõtluskeskkond nii ühis- kui keskkonnale. Äriideede sõnastamisel ja toodete loomisel saavad õpilased luua keskkonnasõbralikke tooteid (taaskasutus, säästev tootmine).

- **kodanikualgatus ja ettevõtlikkus** – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

I kooliastmes on keskne eesmärk saada koostöö ja ühiste otsuste tegemise kogemusi. Selle viisid on õpilaste vabatahtlik tegevus (kunstioksjon, talgutöö, sügis- ja taimelaadal osalemine). Lähtudes paikkonna võimalustest, tutvustatakse õpilasele kodukandi ettevõtteid, kes korraldavad kogukonnas üldkasulikke tegevusi, milles õpilased saavad osaleda.

II kooliastmes on eesmärk toetada õpilase initsiatiivi ning pakkuda talle võimalusi ja abi ühisalgatusteks. Õpilasi innustatakse iseseisvalt tegutsema ühise eesmärgi nimel ning võtma sellega kaasnevat vastutust. Oluline on suunata õpilasi leidma jõukohastele probleemidele loominguilisi lahendusi ning aidata neil kogeda koos tegutsemise kasulikkust ja vajalikkust (mini-minifirmade laadaks valmistumine, müügitgevus ja sellele järgnevates jätkutegevustes osalemine).

III kooliastmes on eesmärk keskkenduda ühiskonna eri sektorite toimimisele ning nende seostele (õppekäigud ettevõtetesse lähtuvalt piirkonna võimalustest). Kodanikualgatuse ning vabatahtlikuna tegutsemise mõistmiseks ja motiveerimiseks ning ettevõtlikkuse arendamiseks tutvustatakse õpilasele võimalusi osaleda tegevustes paikkonna hüvanguks ning teda julgustatakse neis tegevustes osalema (ettevõtlusnädala raames erinevate mittetulundusühingutega tutvumine). Õppeprotsessi käigus saavad õpilased luua enda tooteid, juhtida minifirmat, turustada tooteid ning lahendada praktilisi ning elulisi probleeme, mis arendavad nende ettevõtlikkust ja kodanikualgatusi.

- **kultuuriline identiteet** – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab oma kultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

I kooliastmes pakutakse õpilasele võimalust osaleda oma kultuurikeskkonna tavades ja kogeda sellega seonduvaid emotsioone. Õppe- ja kasvatustegevusega kujundatakse kohalikus kultuuriruumis üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi, toetatakse uudishimu uue ja erineva suhtes ning positiivset suhtumist sellesse. Õpilaste erinevaid kogemusi kokku viies saavutatakse üldpilt oma kultuurist ja selle kokkupuudetest teiste kultuuridega.

II kooliastmes kujundatakse positiivseid hoiakuid erinevate kultuuride ja inimeste suhtes, et vältida eelarvamusliku suhtumise kujunemist. Õpitakse respektierima erisusi ja hindama neid kui kultuurilist mitmekesisust ning kultuuride vastastikuse rikastamise vahendit. Õppes ja kasvatuses leitakse võimalusi, kus õppija saab rakendada oma teadmisi ja oskusi omakultuuri tutvustamiseks, näiteks koolide ja rahvusvaheliste projektide kaudu.

III kooliastmes aidatakse õpilasel mõista, et omaenda tugev kultuuriline identiteet toetab teda teistes kultuurides orienteerumisel. Ainetundides viiakse läbi tegevusi, mis aitavad arendada kultuurilist sallivust ja avatust erinevatele kultuurilistele taustadele ning julgustavad neid olema koostöövalmid erinevate kultuuride esindajatega.

- **teabekeskond ja meediakasutus** – taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks ja analüüsivaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab adekvaatselt ümbritsevat teabekeskonda, suudab meediamaailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, tunnustab autorlust, oskab luua kvaliteetset meediasisu, arvestades oma eesmärke ja ühiskonnas omaksvõetud suhtlemise norme, ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskonnas.

I kooliastmes on keskmes õpilase igapäevane suhtluskeskkond. Õpetaja abil ja kaaslaste toel harjutakse kirjeldama oma tegevust eakohases meediakeskkonnas. Õpilase eakohast meediakasutust arvestades pööratakse rohkem tähelepanu visuaalsele meediale ning visuaalse teksti analüüsile.

II kooliastmes on keskmes avalikus ja privaatses ruumis toimimise seaduspärasused ning peamiste suhtluskanalite tundmaõppimine. Õpilane harjub internetis liikudes eristama avalikku ja isiklikku sfääri ning valib sobiva suhtlusviisi.

III kooliastmes on õpilasel võimalus arendada kriitilist mõtlemist, mis hõlmab võimet analüüsida ja hinnata meediamaailma sisu ja allikaid. Iseseisev teabeotsing muutub õpilasele harjumuspäraseks. Erinevate ülesannete käigus õpitakse austama autoriõigusi ning teadvustama oma vastutust meediasisu loojana ja tarbijana. Samuti analüüsitakse ja õpitakse võtma vastutust oma käitumise eest digitaalses keskkonnas.

- **tehnoloogia ja innovatsioon** – taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

I kooliastmes õpitakse tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid, vormistades arvutiga erinevaid töid (frontaalne õpetamise meetod ja mänguliste arvutiprogrammide kasutamine). Tehnoloogia rakendamise võimalusi mitmekesistatakse foto või video tegemise ning mudelite ja makettide meisterdamise integreerimise kaudu õppetegevusse.

II kooliastmes põhineb läbiva teema käsitlemine kooli ja õppetööga seonduvatel praktilistel ülesannetel, mis eeldavad tehnoloogia rakendamist erinevates ainetundides. Arvutipõhises õppes kasutatakse nii rühmatöid kui ka aktiivõppemeetodeid.

III kooliastmes kasutatakse pädevuse arendamiseks erinevaid meetodeid ja töövõtteid, mis on seotud nüüdisaegsete IKT- vahendite (sh arvutiprogrammide) kasutamisega. Õppeprotsessi käigus tutvutakse disainmõtlemise meetoditega, mis aitab leida uuenduslikke lahendusi erinevatele probleemidele. Õpilasel on võimalus hinnata probleeme ning luua uusi ning loovaid lahendusi. Samuti tutvutakse digitaalse turundusega: tooteid saab turundada digitaalsete platvormide kaudu.

- **tervis ja ohutus** – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

I kooliastmes on rõhuasetus tervislike ja ohutute käitumisviiside kujundamisel. Õppija omandab eakohased teadmised vaimse ja füüsilise tervise kohta. Õppemeetoditest on rõhk jutustustel, aruteludel, rühmatöödel, rollimängudel ja käitumise modelleerimisel.

II kooliastmes pööratakse teadmiste ja oskuste kujundamise kõrval tähelepanu eelkõige vastavasisuliste väärtushinnangute kujundamisele, õpetuse elulähedusele ja levinuma riskikäitumise ärahoidmisele. Õppemeetoditest sobivad aktiivõppemeetodid, arutelu, rühmatöö ja rollimängud.

III kooliastmes pööratakse tähelepanu tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Õpilastele tutvustatakse õiguslikke nõudeid tööohutusele ja töötervishoiule. Äriidee sõnastamisel, toote disainimisel ja turundamisel tuleb tagada, et omaalgatuslik ettevõtmine toetaks tervislikku eluviisi ning ohutut keskkonda.

- **väärtused ja kõlblus** – taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

I kooliastmes on rõhk iseenda tundmaõppimisel, heade kommete omandamisel ja sellise klassikollektiivi kujundamisel, kus peetakse oluliseks õiglust, ausust, hoolivust, sallivust, inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ning demokraatlikku osalemist ja rahvuslikkust. Õppemeetoditest on esikohal töö jutustustega, rollimängud, arutelud ja õpetaja selgitused, mille vältel õpitakse oma kogemusi teadvustama ning oma tegutsemist jälgima ja reflekteerima.

II kooliastmes teadvustatakse ja mõtestatakse kõlblisi norme ning kujundatakse sallivust ja lugupidamist erinevate inimeste vastu. Erinevaid vaatenurki pakkuva käsitluse kaudu taotletakse õpilase isiklike seisukohtade kujunemist humanistlikke ja kõlbliste normide taustal. Õpilase mõttearendustesse tuleks suhtuda paindlikult, jättes õpilasele võimalus säilitada oma arvamusi. Õppemeetoditest on kesksel kohal lugude analüüs, aktiivõppemeetodid, rühmatöö, konfliktsete juhtumite arutelu ning rollimängud.

III kooliastmes analüüsivad õpilased enda ja teiste inimeste käitumist eetilises kontekstis ning õpivad sekkuma, kui neid väärtusi ja põhimõtteid eiratakse. Õpilased saavad osaleda erinevates aruteludes, mis võimaldab neil arendada arusaama erinevatest väärtustest ja

kõlbluspõhimõtetest ning õppida kaaluma erinevaid seisukohti ning tegema teadlikke otsuseid. Õppetegevuse läbiviimisel toetatakse eetilise ettevõtluse põhimõtetele. Äriideede sõnastamisel ja toodete loomisel saavad õpilased luua tooteid, mis on suunatud ühiskonna- ja keskkonnaprobleemide lahendamisele.

1.5 Valdkonna sisene ja valdkondade ülene lõiming

Valikaine võimaldab lõimingut kõigi riiklikus õppekavas olevate ainetega, kujundades üldpädevusi ainete ja õpetajate vahelises koostöös. Ettevõtlusõpetus on tihedalt lõimitud matemaatika, geograafia ja ajaloo õppega ning toetab ühiskonna- ja inimeseõpetuse õppimist, karjääriõpet ja elukutsevalikut. Ettevõtlusõpetuse kavandamisel on õppesisu käsitlemist otstarbekas planeerida ja kooskõlastada II ja III kooliastme ühiskonnaõpetuse, geograafia, inimeseõpetuse, käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajatega. Arutlusteemade rakendamisel on otstarbekas kavandada koostööd keele ja kirjanduse õpetajatega.

Ettevõtlusõppe eesmärgiks on rakendada praktilist õpet (nt probleem- ja projektõpet), mis võimaldab muuta õppeülesanded tähenduslikumaks ning kujundada võimekust lahendada elu, õppetöö, kogukonna või ühiskonna väljakutseid loovalt, koostöiselt ja uuenduslikult. Praktiline õpe loob seoseid juba õpingute käigus töömaailma, kodanikuühiskonna ja tehnoloogiaga, sh formaal- ja mitteformaalõppe sidustamise kaudu.

Tunnivälises tegevuses (teemapäevad, sündmused jms) sisalduvad lõimingu- ja õppimisvõimalused aitavad paigutada koolis tehtavad tegevused laiemasse konteksti. Koolis toimuvad õppetoolide teemanädalad, sh projektipäevad, mis on ühest üldteemast lähtuvad, mida käsitletakse erinevate ainevaldkondade või -ülestest õppeainete kaudu, lõimides neid omavahel. Projektipäevade eesmärgiks on toetada õpilase tervikliku maailmapildi kujunemist.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse kehtivale määrusele korraldab kool põhikooli III kooliastmes õpilastele läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö.

Pirita Majandusgümnaasiumis koostab ja vormistab õpilane loovtöö minifirmana 8. klassis õppeaine ettevõtlusõpetus osana. Minifirma loomise ja tegutsemisega seotud kohustuslikud osad

läbitakse meeskondlikult 8. klassis ettevõtlusõpetuse ainetundide osana. Minifirma kohustuslikud osad vormistatakse kirjalikult loovtöö etteantud struktuuri järgi. Loovtöö tehakse üldjuhul rühmatööna.

1.6 Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Õpilase hindamisel lähtutakse PRÕK alusel koostatud kooli õppekavaga kehtestatud õpitulemuste (teadmised ja oskused), käitumise ja hoolsuse hindamisest. Küsimustes, mis täiendavalt puudutavad hindamist, on kirjeldatud kooli hindamisjuhendis.

I kooliastmes kasutatakse sõnalist tagasisidet õpitulemuste omandamisel ja saavutamisel, st kuidas õppijal on läinud, mis on omandatud, mis vajab kinnistamist või on omandamata, et edasist õppetööd eesmärgistada. Sõnaliselt hinnatakse ka ainealaste õpitulemuste, sotsiaalsete oskuste ja õpioskuste omandamist.

II - III kooliastmes hinnatakse õpitulemusi täheliselt, lähtudes 6-pallilisest skaalast.

Loovtöö hindamisel kasutatakse mitteeristavat hindamist „arvestatud“ („ARV“) ja „mittearvestatud“ („MA“). Mitteeristava hindamise puhul määratakse loovtöö hindamisjuhendis tase, kus kirjeldatakse „arvestatud/ARV“ tulemus ning millest madalamal tasemel tulemus hinnatakse ebapiisavaks sõnadega „mittearvestatud/MA“. Mitteeristava hindamise puhul määratakse loovtöö hindamisjuhendis tase, kus kirjeldatakse „arvestatud/ARV“ tulemus ning millest madalamal tasemel tulemus hinnatakse ebapiisavaks sõnadega „mittearvestatud/MA“.

1.7 Õppekorralduse ja õppekeskkonna erisused

I kooliastmes on ettevõtlusega seotud teemad käsitletud läbi erinevate õppeainete ning eraldi ainetundi ei toimu. II ja III kooliastmes on ettevõtlusõpetus valikainena kooli eripärast lähtuvalt, kus õpetamisega antakse õpilasele arusaamine ühiskonnas ja majanduses toimuvatest protsessidest.

Ettevõtluspädevuse arengu toetamiseks saab kasutada paljusid tegevusi (rühmatöö, eneseanalüüs, tegevuste planeerimine ja ajajuhtimine jne), mis aitab teemasid mõtestada, kuid kindlasti on tähtis roll ka terviklikul õpikeskkonnal, mille kaudu soodustatakse õppijate pädevuste arengut. Valikõppeainet käsitletakse igapäevaeluga seostatult. Kaks kolmandikku valikõppeaine mahust käsitleb ettevõtlusega ja rahatarkusega seotud tegevusi, loovust ning kriitilise mõtlemise oskusi arendavate ülesannete lahendamist. Praktilised tööd on konkreetse üksikteema või materjali kohta. Iseseisvateks tegevusteks on näiteks iseseisvad ülesanded, klassitööd ja arvutitööd. Õppeülesanded võimaldavad eneserefleksiooni oma eelistuste, huvide, väärtuste, tugevuste ja arenguvajaduste märkamiseks. Õppes kasutatakse aktiivõppemeetodeid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud.

Samuti kasutatakse õppetegevuse mitmekesistamiseks järgmisi tegevusi: koolisiseste ürituste planeerimine ja läbiviimine, vabatahtlik tegevus kodukohas, kohalike ettevõtete ja asutuste külastused, töövarjuks olemine, kohtumised erialaspetsialistide, ettevõtjate ja ettevõtlike lapsevanematega, kes toetavad töömaailma mõistmist ja tekitavad huvi erinevate elukutsete ja ametite vastu. Õpilase teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse arendamiseks kasutatakse õppes tehnoloogilisi vahendeid.

PMG õppe- ja kasvatustöö oluline osa on õppekava rakendamist toetavad tegevused, et oleks mitmekesisem õppesisu ning korraldus õppija arengu toetamiseks.

2. ETTEVÕTLUSÕPETUS - II KOOLIASTME AINEKAVA

Õppeaine	Ettevõtlusõpetus
Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud	
II kooliastme lõpetaja: <ul style="list-style-type: none">● on omandanud põhiteadmised majandusest, rahatarkusest, ettevõtlusest ja töömaailmast;● on täiendanud enesejuhtimise, sotsiaalsete olukordade lahendamise, loova mõtlemise ja ettevõtluskeskkonnas tegutsemise oskuseid;● on ettevõtliku hoiakuga, mis aitab muuta ideed tegudeks;● saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonnas ning on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtjate suhtes;● selgitab ja kasutab ettevõtluse põhimõisteid;● saab aru, et ettevõtlus loob võimalused inimeste vajaduste rahuldamiseks;● hindab ettevõtluse toimimiseks vajalikke ressursse;● saab aru, kuidas toimib turg ja kujuneb hind;● saab aru palga ja tootlikkuse seosest;● oskab arvutada bruto- ja netopalka ning tööandja kulusid tööjõule;● on uudishimulik, avatud ja õpihimuline;● teeb koostööd ning arendab suhtlemis-, meeskonnatöö- ja juhtimisoskusi;	

- väärtustab enda ja teiste panust ühistöös;
- lahendab probleeme loovalt, leiab probleemidele erinevaid lahendusi;
- kirjeldab oma tegevuse tagajärgi ja annab neile hinnangu;
- väärtustab tervislikku ja keskkonnateadlikku eluviisi, ühiskonna reegleid ja norme ning mõistab nende vajalikkust ja järgib neid igapäevaelus;
- kavandab karjäärivalikuid enda suutlikkust, huvisid ja võimeid analüüsides;
- püstitab eesmärgi ja vastutab oma ideede elluviimise eest;
- rakendab meeskonnatöö võtteid;
- kirjeldab enda võimeid, oskusi ja võimalusi tegutsemiseks ettevõtliku kodanikuna;
- mõistab hariduse, oskuste ja kogemuste tähtsust konkureerimiseks tööturul;
- teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel;
- tegutseb säästliku ja keskkonnateadliku tarbijana.

Klass

4. klass

Ettevõtluskeskkond (ettevõtted)

Õpitulemus:

- selgitab mõistete ettevõtja ja ettevõtlik erinevust;
- loetleb asutusi ja ettevõtteid;
- koostab meeskonnatööna

Õppesisu:

- Ettevõtlikkus ja ettevõtlus
- Ettevõtluskeskkond
- Ettevõtja ootused ettevõtte töötajale

<p>linnplaani plakati, pidades silmas erinevate ettevõtete ja asutuste paigutust;</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab, kuidas inimesed koos töötavad. 	<ul style="list-style-type: none"> • Meeskonnatöö ja selle tähtsus • Ettevõtluse roll ja olulisus ühiskonnas • Kohalik ettevõtlus
<p>Võimalused töömaailmas (elukutsed ja ametid)</p>	
<p>Õpitulemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab viisakuse seost ärilise eduga; • oskab saata viisakat e-kirja koos manusega; • analüüsib ennast, tuues välja oma tugevused ja nõrkused; • loetleb ameteid ja selgitab nende tegevusi; • selgitab, kelleks soovib saada; • koostab meeskonnatöona oma firma kirjelduse ja tööintervjuu küsimused; • viib läbi tööintervjuu klassikaaslastega. 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Võimalused töömaailmas • Elukutsed ja ametid kodukoha ettevõtetes • Enda vajadused, soovid ja võimalused elukutse valikul ja tööturul • Hariduse, oskuste ja kogemuste nõuded tööturul • Elukutsed ja ametid praegu ning tulevikus • Elukestev õpe

Finantsid (raha, kulud ja tulud)

Õpitulemus:

- selgitab, mis on raha;
- loetleb rahaühikuid;
- loetleb makseviise;
- selgitab raharinglust;
- selgitab taskuraha kasutamise võimalusi ja raha säästmise kasulikkust;
- selgitab, mis on soovide ja vajaduste erinevus ning oskab tuua näiteid;
- loetleb enda kohustused kodus;
- loetleb, millised kulud on peres;
- koostab enda valitud ürituse (sünnipäev, klassiõhtu) plaani.

Õppesisu:

- Raha (sh taskuraha)
- Makseviisid
- Tulud ja kulud
- Töötasu tuluallikana
- Soovid ja vajadused
- Eelarve (kulude ja tulude planeerimine)
- Tulu suurendamise võimalused

Digipädevused

Info- ja andmekirjaoskus

Õppija:

- sõnastab oma teabevajaduse ja rakendab sobivaid infootsingu võtteid;
- salvestab faile ja korrastab neid digikeskkonnas, kasutades kaustasid ja täägimist;
- otsib, sirvib ja filtreerib eesmärgipäraselt andmeid, infot ja materjale digikeskkonnas.

Suhtlus ja koostöö digikeskkonnas

Õppija:

- suhtleb teistega, kasutades sobivaid digitehnoloogiaid, sh välksõnumeid (nt Messenger), e-posti, videokõnet;
- jagab teistega infot ja faile digikeskkonnas, valides selleks korrektse viisi ja sobiva vahendi;
- tunneb digikeskkonnas kehtivaid suhtlus- ja käitumisharjumusi ning järgib neid.

Digiturvalisus

Õppija:

- kaitseb oma digiseadet ja selle sisu;
- mõistab digiseadet ähvardavaid ohte ning oskab neid vältida;
- rakendab turvameetmeid oma isikuandmete ja privaatsuse kaitseks digikeskkonnas;
- on teadlik digitehnoloogia mõjust keskkonnale.

Probleemilahendus

Õppija:

- tuvastab digiseadme lihtsama tehnilise tõrke põhjuse ja küsib abi või likvideerib selle juhendi abil;
- valib konkreetse ülesande lahendamiseks sobiva riist- ja tarkvara.

Klass

5. klass

Ettevõtluskeskkond

Õpitulemus:

- selgitab mõistete ettevõtja ja ettevõtlik erinevust;
- selgitab toote ja teenuse erinevust;
- loetleb toote valmimise etapid;
- selgitab mass- ja üksiktootmise erinevust;
- teab bruto- ja netopalga erinevust;
- selgitab mõisteid toote oma- ja müügihind ning kasum;
- leiab ja võrdleb erinevate poodide hindu;

Õppesisu:

- Ettevõtlus
- Toode ja teenus
- Toote valmimise etapid
- Masstootmine ja käsitöö
- Bruto- ja netopalk
- Toote oma- ja müügihind
- Kasum
- Hinnavõrdlus
- Turu-uuringu koostamine ja läbiviimine
- Reklaam: reklaami liigid ja sihtrühm

<ul style="list-style-type: none"> ● selgitab, mis on turu-uuring; ● oskab koostada küsitlust; ● loetleb reklaami liike; ● selgitab mõistet sihtrühm; ● loob meeskonnatöona reklaamvideo. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Reklaami analüüs ● Reklaami loomine
<p>Mini-minifirma tegevus</p>	
<p>Õpitulemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● moodustab meeskonnatöona mini-minifirma; ● valib toote ja jagab rollid (ametid); ● arvutab toote omahinna; ● valmistab koostöös meeskonnaliikmetega toote; ● planeerib oma toote müügi; ● loob reklaami; ● osaleb laadal; ● koostab kulude ja tulude tabeli; ● leiab mini-minifirma kasumi; 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Mini-minifirma loomine ● Rollide (ametite) jagamine ● Mini-minifirma tööjaotus ● Toote valimine ● Toote komponentide (koostise) väljaselgitamine ● Omahinna arvutamine ● Toote valmistamine ● Laadaks valmistumine ja sellel osalemine ● Raamatupidamine (kulude ja tulude tabel) ● Tagasiside mini-minifirma tegevusele

<ul style="list-style-type: none"> • analüüsib oma mini-minifirma tegevust. 	
<p>Säästev tarbimine ning tulevikutooted</p>	
<p>Õpitulemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab, mis vahe on esmatarbe- ja luksuskaubal; • selgitab säästva tarbimise, taaskasutuse ja prügisorteerimise vajalikkust; • oskab prügi liigiti sorteerida; • koostab ja vormistab näitele tuginedes CV; • koostab ja esitleb meeskonnatööna tulevikutoodet; • planeerib ja disainib arvutis oma unistuste kodu. 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaupade liigid • Säästev tarbimine • Prügi sorteerimine • CV • Tulevikutooted • Oma maja disainimine arvutis
<p>Digipädevused</p> <p>Info- ja andmekirjaoskus</p> <p>Õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sõnastab oma teabevajaduse ja rakendab sobivaid infootsingu võtteid; 	

- otsib, sirvib ja filtreerib eesmärgipäraselt andmeid, infot ja materjale digikeskkonnas;
- analüüsib, võrdleb ja hindab leitud andmeid, infot ja digisisu ning nende allikate usaldusväärsust;
- salvestab faile ja korrastab neid digikeskkonnas, kasutades kaustasid, kategooriaid ja täägimist.

Suhtlus ja koostöö digikeskkonnas

Õppija:

- jagab teistega infot ja faile digikeskkonnas, valides selleks korrektse viisi ja sobiva vahendi;
- sooritab õppetööga seotud ülesandeid kooli valitud digitaalsetes õpikeskkondades;
- panustab meeskonna koostöösse digikeskkonnas, võttes erinevaid rolle ning osaledes ühises otsustamises ja digisisu loomises.

Digisisu loomine

Õppija:

- loob ja toimetab digisisu erinevates formaatides.

Klass	6. klass
Ettevõtluskeskkond ja finantsid	
Õpitulemus: <ul style="list-style-type: none"> • leiab ja arvutab valuutakursi; 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> • Valuutakurss

<ul style="list-style-type: none"> ● lahendab lihtsamaid majandusega seotud andmetöötluse ülesandeid; ● leiab infot andmebaasist; ● loetleb majandusega seotud probleeme ühiskonnas ja arutleb võimalike lahenduste üle; ● selgitab, kuidas ühe teenusega seonduv mõjutab teisi teenuseid; ● teab, milliseid makse maksab töötaja, ● teab tööjõumaksude suurusi; ● selgitab tööjõumaksude otstarvet; ● teab bruto- ja netopalka erinevust; ● arvutab netopalka; ● selgitab mõistete laen, intress, kasum ning järel-, tagasi- ja kuumakse tähendust; ● oskab arvutada laenuintressi, tagasimakstavat laenusummat ning kuumaksu; ● teab AS, OÜ ja FIE tähendust; ● selgitab, mis on algkapital; 	<ul style="list-style-type: none"> ● Valemid ja lihtsamad funktsioonid andmetöötluses ● Andmete otsimine andmebaasist ● Majandusega seotud probleemid ühiskonnas ● Töötaja maksud ● Bruto- ja netopalk ● Laen ja intress ● Ettevõtlusvormid (AS, OÜ, FIE) ● Algkapital ja ressursid ● Tulevikuametid ja -tooted ● Tootearendus: lauamängu ja 3D-toote koostamine ● Investeerimine ● Majanduslase veebipõhise simulatsioonikeskkonna kasutamine ● Autorikaitse
---	--

- selgitab, milliseid ressursse läheb vaja ettevõtte toimimiseks;
- arutleb tulevikuametite ja -toodete üle;
- loob grupitööna tulevikutoote tutvustuse;
- valmistab toote arendusena meeskonnatööna lauamängu;
- valmistab 3D-toote;
- selgitab mõistet investeerimine;
- oskab turuolukorda arvestades arukalt kasutada investeerimisalast simulatsioonikeskkonda;
- teab ja järgib autorikaitse reegleid.

Digipädevused

Info- ja andmekirjaoskus

Õppija:

- sõnastab oma teabevajaduse ja rakendab sobivaid infootsingu võtteid;
- otsib, sirvib ja filtreerib eesmärgipäraselt andmeid, infot ja materjale digikeskkonnas;
- analüüsib, võrdleb ja hindab leitud andmeid, infot ja digisisu ning nende allikate usaldusväärsust;

- salvestab faile ja korrastab neid digikeskkonnas, kasutades kaustasid, kategooriaid ja täägimist;
- töötleb ja analüüsib andmeid tabelarvutuse abil, esitleb tulemusi diagrammide ja skeemide abil.

Suhtlus ja koostöö digikeskkonnas

Õppija:

- jagab teistega infot ja faile digikeskkonnas, valides selleks korrektse viisi ja sobiva vahendi;
- sooritab õppetööga seotud ülesandeid kooli valitud digitaalsetes õpikeskkondades;
- panustab meeskonna koostöösse digikeskkonnas, võttes erinevaid rolle ning osaledes ühises otsustamises ja digisisu loomises.

Digisisu loomine

Õppija:

- loob ja toimetab digisisu erinevates formaatides;
- järgib digisisu luues ja kasutades autoriõiguse põhimõtteid ja litsentsitingimusi.

2.1

2.2 III kooliastme ainekava

Õppeaine	Ettevõtlusõpetus
Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud	
III kooliastme lõpetaja: <ul style="list-style-type: none">● omandab põhiteadmised majandusest, rahatarkusest, ettevõtlusest ja töömaailmast;● täiendab enesejuhtimise, sotsiaalsete olukordade lahendamise, loova mõtlemise ja ettevõtluskeskkonnas tegutsemise oskuseid;● on ettevõtliku hoiakuga, mis aitab muuta ideed tegudeks;● saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonnas ning on positiivse hoiakuga ettevõtluse suhtes;● mõistab, et ettevõtlus loob võimalusi inimeste vajaduste rahuldamiseks;● teab üksikisiku ja ettevõtte kohustusi riigi ees ning ettevõtete rolli turumajanduses;● on uudishimulik, avatud ja õpihimuline;● teeb koostööd ning arendab suhtlemis-, meeskonnatöö- ja juhtimisoskusi;● väärtustab enda ja teiste panust ühistöös;● lahendab probleeme loovalt, leiab probleemidele erinevaid lahendusi;● kirjeldab oma tegevuse tagajärgi ja annab neile hinnangu;● märkab ja kasutab avatud maailma võimalusi;	

- tunneb huvi ühiskonna ja erinevate kultuuride vastu;
- väärtustab tervislikku ja keskkonnateadlikku eluviisi, ühiskonna reegleid ja norme ning mõistab nende vajalikkust ja järgib neid igapäevaelus;
- saab aru ärieetika põhimõtetest;
- mõistab eetikapõhimõtete rakendamise vajalikkust üksikisiku ja kogukonna jaoks;
- kavandab karjäärivalikuid enda suutlikkust, huvisid ja võimeid analüüsides;
- püstitab eesmärged ning vastutab oma ideede elluviimise eest;
- rakendab meeskonnatöö võtteid;
- kirjeldab enda võimeid, oskusi ja võimalusi tegutsemiseks ettevõtliku kodanikuna;
- mõistab hariduse, oskuste ja kogemuste tähtsust konkureerimiseks tööturul;
- teeb eesmärgipäraseid valikuid raha kasutamisel;
- tegutseb säästliku ja keskkonnateadliku tarbijana.

Klass

7. klass

Mina ja majandus

Õpitulemus:

- mõistab ning kasutab majanduse põhimõisteid;
- selgitab, mis vahe on tootel ja teenusel;

Õppesisu:

- Majanduse põhimõisted
- Ratsionaalne majanduslik käitumine
- Mina ja tarbimine

<ul style="list-style-type: none"> ● saab aru, et tarbimise eelduseks on inimeste vajadused; ● mõistab enda majanduslikke vajadusi ja võimalusi ning langetab otsuseid, lähtudes enda valikutest ja ressursidest; ● tegutseb teadliku tarbijana; ● saab aru majanduse jätkusuutlikkuse põhimõttest ja tegutseb ise jätkusuutlikult; ● tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana; ● planeerib ning koostab eelarvet; ● analüüsib eelarve piiranguid. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Tarbimine ja ostuotsus
<p>Ressursid ja vajadused</p>	
<p>Õpitulemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● teab ressursside, tööjõu, kapitali ja loodusvarade vajalikkust ettevõtte tegutsemisel; ● mõistab, et ressursside nappuse tõttu pole võimalik saada kõiki kaupu ja teenuseid, mistõttu tuleb teha valikuid; ● saab aru, millised on ettevõtte loomiseks ja tegutsemiseks vajaminevad ressursid; 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ressursid majanduses ● Majanduse põhivalikud ● Majandussüsteemid ning nende seotus ettevõtlusega

<ul style="list-style-type: none"> ● oskab selgitada majandusringlust majapidamiste ja ettevõtete vahel; ● oskab selgitada ressursside vajadust toodete ja teenuste loomisel; ● oskab nimetada majanduse kolme põhiküsimust; ● oskab nimetada ja selgitada majandussüsteemide seotust ettevõtlusega. 	
<p>Turg</p>	
<p>Õpitulemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● saab aru, kuidas toimib turg ja kujuneb hind; ● selgitab nõudluse ja pakkumise olemust; ● selgitab hinna kujunemise põhimõtteid; ● saab aru pakkumise ja nõudluse joonistest ning oskab neid selgitada; ● selgitab defitsiidi ja ülepakkumise majanduslikke ja sotsiaalseid tagajärgi. 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Nõudlus ● Pakkumine ● Turu tasakaal ● Turuhind

Majanduse tegevusvaldkonnad ja funktsioonid

Õpitulemus:

- oskab nimetada riigieelarve koostamise põhimõtteid;
- mõistab majandusringlust ja maksusüsteemi;
- oskab nimetada riiklike makse;
- toob näiteid valitsuse poolt pakutavate hüvede kohta;
- oskab arvutada bruto- ja netopalka ning tööandja kulusid tööjõule.

Õppesisu

- Riigi roll ja funktsioonid majanduses
- Riigieelarve
- Maksusüsteemid ja maksud
- Bruto- ja netopalk

Pangandus

Õpitulemus:

- oskab selgitada riikliku panganduse ja rahvusvahelise panganduse omavahelisi seoseid;
- oskab nimetada erinevaid finantsteenuseid;
- oskab selgitada riiklike ja isiklike investeeringute kasulikkust.

Õppesisu

- Pangandus Eestis
- Pangateenused
- Investeeringud

Minu võimalused töömaailmas

Õpitulemus:

- kirjeldab iseenda tugevusi ja nõrkusi, lähtudes ettevõtluskeskkonnast;
- koostab karjääriplaani, lähtudes iseenda soovidest, eeldustest ja oskustest;
- mõistab hariduse, oskuste ja kogemuste seost võimalustega tööturul.

Õppesisu

- Eneseteadlikkus - kes ma olen?
- Minu võimalused - õppimine ja töömaailm
- Sihtide seadmine - minu tegevusplaanid

Digipädevused

Info- ja andmekirjaoskus

Õppija:

- tunneb erinevaid veebipõhiseid andmebaase ja keskkondi, kust infot leida;
- teeb vahet ebausaldusväärsetel allikal;
- mõistab, kuidas digiturundust kasutatakse inimeste mõjutamiseks.

Suhtlus ja koostöö digikeskkonnas

Õppija:

- valib olukorrale sobiva suhtluskeskkonna ja -viisi;
- tunneb erinevaid riigi ja kohalike omavalitsuste pakutud infosüsteeme ja keskkondi;

- loob vajadusepõhise koostöögrupi sobivas veebikeskkonnas;
- teab, kuidas toimib ühisloome ja osaleb selle loomises;
- teab, miks on vaja mõista ja arvestada digisuhtluses kultuuride mitmekesisusega.

Digisisu loomine

Õppija:

- vormindab arvutiga tekste kooli vormistusjuhendi põhjal;
- loob rühmatööna eri tüüpi digisisu, kombineerides erinevaid multimeediumi elemente;
- tunneb autoriõiguse ja sisulitsentside põhimõtteid.

Digiturvalisus

Õppija:

- valib võimalusel sobiva wifi võrgu, millega on tagatud seadme ja andmete privaatsus;
- teab, kuidas mobiilset interneti teiste seadmetega turvaliselt jagada;
- tunneb oma õigust olla unustatud, st oskab nõuda oma andmete kustutamist;
- teeb põhjendatud otsuseid digitehnoloogiat valides.

Probleemilahendus

Õppija:

- leiab probleemi sõnastamiseks sobivad märksõnad infootsingu sooritamiseks;
- kasutab probleemi tuvastamiseks erinevaid otsingumootoreid ja keskkondi;
- lahenduse leidmiseks järgib kasutatava keskkonna nõuandeid;

<ul style="list-style-type: none"> • leiab häid näiteid ja eeskujusid eluliste probleemide lahendamiseks. 	
Klass	8. klass
Sissejuhatus: individuaalsed äriideed	
Õpitulemus: <ul style="list-style-type: none"> • tuvastab kliendi vajadusi ja/või puudusi ning loob sellele põhinevaid äriideid; • sõnastab äriideed selgelt ja veenvalt, kirjeldades probleemi lahendust; • analüüsib turu- ja konkurentsiolukorda, hinnatates äriidee teostatavust ning selle potentsiaalset edu; • planeerib ja kirjeldab tootmisprotsessi, sealhulgas vajalikke materjale; • valmistab toote prototüübi, kasutades sobivaid materjale, disainilahendusi ja tehnikaid vastavalt äriideele ja kliendi vajadustele; • analüüsib prototüübi kohta saadud tagasisidet ning teeb vajalikke muudatusi tootearenduse protsessis, et tagada toote sobivus turule • mõistab, et ettevõtlus loob võimalused inimeste vajaduste rahuldamiseks; 	Õppesisu: <ul style="list-style-type: none"> • Individuaalsete äriideede sõnastamine • Sõnastatud äriideede analüüs • Individuaalse äriidee tootmisprotsessi kirjelduse koostamine • Toote prototüübi valmistamine ning selle tootearenduslik analüüs

<ul style="list-style-type: none"> • näeb ettevõtlust elatise teenimise ja eneseteostuse võimalusena. 	
<p>Minifirma tegevus ja juhtimine</p>	
<p>Õpitulemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvestades enda kui liikmete isikuomadusi, oskusi ning varasemaid kogemusi, moodustatakse töögrupp; • julgustab avatud suhtlust, ideede jagamist ja ühiste eesmärkide seadmist; • analüüsib ja hindab grupis esitatud äriideede teostatavust, arvestades klientide vajadusi ja konkurentsikeskkonda; • oskab läbi viia grupiarutelu ja otsustusprotsessi äriideede valikuks, võttes arvesse grupi liikmete erinevaid vaatenurki ja teadmisi; • argumenteerib ja põhjendab grupi poolt valitud äriidee sobivust ning teostatavust; • oskab püstitada eesmärke ning võtta vastutust ideede elluviimisel; • mõistab, et ettevõtlikkus ja kasumisoov innustavad tegelema ettevõtlusega ning võtma äririske; 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minifirma grupi moodustamine • Äriideede (sh prototüüpide) analüüs gruppides • Meeskondliku äriidee (toote) valimine • Rollide (sh tööülesannete) jaotamine gruppides • Minifirma äriplaani koostamine: nimi, toode või tootegrupp, toote või tootegrupi tarbijad/kasutajad, kliendisuhete loomine, kulud ja tulud, koostööpartnerid, konkurendid, SWOT analüüs, tootmisprotsessi kirjeldus ning liikmete rollijaotus • Kapitalivajaduse määratlemine ning toote oma- ja müügihinna arvutamine • Kasumiaruande koostamine

<ul style="list-style-type: none"> ● jagab grupi liikmetele erinevaid rolle ja tööülesandeid vastavalt nende oskustele, kogemustele ja huvi-dele; ● loob selged ja konkreet-selt defineeritud tööjaotuse reeglid ja vastutusalad grupi sees, tagamaks tõhusat koostööd ja tööjaotust; ● koostab struktureeritud äriplaani; ● kasutab ettevõtluse põhimõisteid; ● määrab algkapitali suuruse; ● arvutab toote oma- ja müügihinda; ● mõistab, kuidas kasumimarginaal tagab minifirma jätkusuutlikkuse; ● koostab ning analüüsib kasumiaruannet; ● koostab tegevuskava, mis toetab minifirma käivitus- ja tegutsemisperioodi; ● planeerib ja osaleb tootmistegevuses, tagades kvaliteetsete toodete tootmise (sh ressursside efektiivse kasutamise); ● hindab äritegevuseks vajalike ressursside kättesaadavust; ● oskab loetleda turundusega seotud tegevusi, sõnastada müügilauseid ning selgitada, miks ettevõtted reklaami teevad; 	<ul style="list-style-type: none"> ● Minifirma tegevuskava koostamine ● Tootmistegevuse planeerimine ning selle läbiviimine ● Turundus: logo ja reklaamplakati koostamine ● Müügitegevuse kavandamine (osalemine laadal) ● Liikmete motiveerimine ja konfliktide lahendamine ● Äritegevuse sotsiaalne vastutus
---	--

- teab reklaamiseadusest tulenevaid piiranguid reklaamile;
- rakendab lihtsamaid müügivõtteid;
- loob minifirmale logo, mis väljendab ettevõtte kuvandit.
- kujundab atraktiivse ja informatiivse reklaamplakati, mis tutvustab minifirmat (sh toodet)
- kavandab minifirma osalemise müügitegevuses;
- kavandab müügistrateegia ja -taktika, mis aitab maksimeerida müügikäivet ja meelitada potentsiaalseid kliente minifirma tooteid ostma;
- teab tulemusliku meeskonnatöö kavandamise põhimõtteid;
- on uudishimulik, avatud ja õpihimuline;
- teeb koostööd ning arendab suhtlemis-, meeskonnatöö- ja juhtimisoskusi;
- lahendab probleeme loovalt, leiab probleemidele erinevaid lahendusi, kirjeldab oma tegevuse tagajärgi ja annab neile hinnangu;
- väärtustab enda ja teiste panust ühistöös;

<ul style="list-style-type: none"> ● hindab äriotsuste eetilistust ning kirjeldab nende mõju ühiskonnale ja looduskeskkonnale; ● teab tarbija õigusi ja kohustusi; ● oskab jaotada kasumit ja kahjumit solidaarselt. 	
<p>Raamatupidamise alused</p>	
<p>Õpitulemus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● teab raamatupidamise aluseid ning teostab kassapõhist raamatupidamist; ● koostab aktsiaraamatu ning mõistab aktsionäride omakapitali struktuuri; ● korraldab ja jälgib ettevõtte pearaamatut, sealhulgas saab aru rahavoogudest ning teostab korrektset finantsjälgimist; ● analüüsib tootmisprotsessi kulusid ja tulusid; ● koostab tootmisaruande, et hinnata tootmise efektiivsust ja ressursikasutust; ● koostab müügiaruande ning analüüsib müügiandmeid müügiaruannete kaudu, sh mõistab müügitrende ja klientide käitumist; 	<p>Õppesisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Aktsiaraamat ● Kassa- ja pearaamat ● Tootmisaruanne ● Müügiaruanne ● Palgaleht ● Kasumiaruanne ● Bilanss ● Likvideerimisaruanne

- koostab palgalehe ning mõistab palgaarvestuse põhimõtteid;
- koostab ja analüüsib ettevõtte kasumiaruannet, sealhulgas mõistab ettevõtte tulude, kulude ja kasumi struktuuri ning suundumusi;
- koostab bilansi, kajastades ettevõtte vara, kohustusi ja omakapitali seisundit teatud ajahetkel ning mõistab bilansi olulisust ettevõtte finantsseisundi hindamisel;
- koostab likvideerimisaruande, kajastades ettevõtte likvideerimise protsessi.

Digipädevused

Info- ja andmekirjaoskus

Õppija:

- tunneb erinevaid veebipõhiseid andmebaase ja keskkondi, kust infot leida;
- leiab otsingumootorit kasutades vajaliku failiformaadi;
- filtreerib oma e-postkastis kirju;
- leiab internetist asjakohased allikmaterjalid, võrdleb neid ning põhjendab nende usaldusväärsust;
- teeb vahet usaldusväärsel ja ebausaldusväärsel allikal;
- mõistab, kuidas digiturundust kasutatakse inimeste mõjutamiseks;

- haldab igapäevaselt ja struktureeritult oma digitaalseid materjale sobivates keskkondades;
- salvestab digisisu füüsilisele seadmele või pilvehoidlasse ja süstematiseerib digisisu teemade kaupa;
- kasutab tabelarvutusprogrammis erinevaid funktsioone ja valemeid.

Suhtlus ja koostöö digikeskkonnas

Õppija:

- oskab hallata sotsiaalmeediakonto sisu;
- valib olukorrale sobiva suhtluskeskkonna ja -viisi;
- nimetab erinevate jagamisviiside eeliseid ja puudusi;
- jagab ekraanikuva kaasõppija või juhendajaga, nt videovestluses;
- loob vajadusepõhise koostöögrupi sobivas veebikeskkonnas;
- annab kaasõppijate loodud digisisule tagasisidet;
- teab, kuidas toimib ühisloome ja osaleb selles;
- järgib suhtlus- ja käitumisnorme sotsiaalmeedia postitustes (sh täägimisel);
- teab, miks on vaja mõista ja arvestada digisuhtluses kultuuride mitmekesisusega.

Digisisu loomine

Õppija:

- vormindab arvutiga tekste kooli vormistusjuhendi põhjal;
- vajadusel prindib faili, seadistades eelnevalt paberi formaadi, eksemplaride arvu, ühe- või kahepoolse printimise jne;

- loob oma õpitulemuste esitlemiseks ja õpikogemuse refleksiooniks digitaalse õpimapi;
- loob rühmatööna eri tüüpi digisisu;
- loob digisisu kombineerides erinevaid multimeediumi elemente;
- tunneb autoriõiguse ja sisulitsentside põhimõtteid;
- teab, kuidas leida infot autoriõiguse ja litsentsieeskirjade kohta;
- tunneb erinevaid arvutitarkvara liike;
- teab, mis on piraattarkvara ja väldib selle kasutamist.

Digiturvalisus

Õppija:

- tunneb turvalisusega seotud mõisteid ning teab erinevaid interneti ohte;
- hindab veebikeskkonna või nutirakenduse turvalisust;
- valib võimalusel sobiva wifi võrgu, millega on tagatud seadme ja andmete privaatsus;
- teab, kuidas mobiilset internetti teiste seadmetega turvaliselt jagada;
- tunneb oma õigust olla unustatud, st oskab nõuda oma andmete kustutamist;
- teeb vahet legaalsel ja illegaalsel tegevusel veebis;
- hindab digiseadmete kasutamisega seotud terviseriske alates ergonoomikast kuni arvutisõltuvuseni;
- leiab tasakaalu digikeskkonna ja füüsilise keskkonna kasutamise vahel;
- teeb põhjendatud otsuseid digitehnoloogiat valides.

Probleemilahendus

Õppija:

- leiab probleemi sõnastamiseks sobivad märksõnad infootsingu sooritamiseks;
- kasutab probleemi tuvastamiseks erinevaid otsingumootoreid ja keskkondi;
- leiab digitehnoloogiaid, mis võimaldavad probleemi lahendamist erineval moel, lähtudes nende funktsionaalsusest;
- leiab häid näiteid ja eeskujusid eluliste probleemide lahendamiseks;
- soovitab kaaslastele probleemide lahendamiseks sobivaid digilahendusi;
- katsetab uusi digilahendusi;
- lahendab igapäevaelu eri valdkondade küsimusi digitehnoloogiate abil;
- demonstreerib oma digipädevust kaaslasi juhendades.